

Гордана Гордић, Марко Појовић

ДОМ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

У судбоносним догађајима 5. октобра 2000. године пострадало је скупштинско здање, сигурно једна од највећих и најрепрезентативнијих јавних грађевина у Београду. Опустошен је ентеријер, а ватра, која је брзо локализована, уништила је неке од репрезентативних просторија. Био је то повод да се пажња стручњака поново усмери ка овом значајном културно-историјском споменику.

Идеја о подизању Дома Народне скупштине Краљевине Србије рођена је почетком последње деценије 19. века. На позив Министарства грађевина први пројекат за ново здање народног представништва израдио је још 1892. године арх. Константин А. Јовановић. Држава је планове откупила, али они нису били реализовани услед недостатка средстава. Био је то велики подухват, који је превазилазио могућности оновремене Србије. Да је тада реализован Јовановићев пројекат, то би сигурно било једно од најзначајнијих остварења српске архитектуре.

Предуслови да се започне грађење скупштинског Дома остварени су нешто касније. Нови пројекат израдио је Јован Илкић, коме су, очигледно, старији Јовановићев планови служили као предложак. Камен темељац за ново здање положио је краљ Петар I, 27. августа 1907. године. Грађење је текло уз доста проблема тако да до почетка Првог светског рата ново скупштинско здање још није било под кровом. У ратном вихору страдала је градитељска документација, а ни пројектант није дочекао ослобођење. Радови су настављени током треће деценије 20. века према допунским пројектима арх. Павла Илкића, који их је радио према сећању на очеве планове. Завршни радови на уређењу и опремању ентеријера, као и простора око зграде изведени су према пројекту арх. Николе Краснова 1935–1936. године. Коначно, Дом

Дом Народне скупштине

Кабинет председника Владе

Дипломатски салон

Клуб посланика

Велика скупштинска сала

Кабинет председника Скупштине

Сала Министарској Савети

Велики хол – сала за разговоре

Народне скупштине свечано је отворен и освећен 19. октобра 1936. године. У годинама пред Други светски рат уређењу скупштинског здања свој допринос су дали и истакнути југословенски сликари и вајари.

У покушају да се Дому Народне скупштине врате временом изгубљене изворне вредности и обнови оно што је уништено током октобарских збивања двехиљадите године, интензивирао је рад на трагању за очуваном документацијом. Главнина докумената о скупштинском здању сачувана је у Архиву Југославије. Ту се поред осталог налазе фрагменти планске документације према којој је здање грађевински завршено, као и сви планови које је потписао арх. Н. Краснов. Поред овога фонда, који је још раније био детаљно истражен, дошло се и до нових драгоцених открића.

Захваљујући љубазности Оливере Стефановић, начелнице Одељења посебних фондова Народне библиотеке Србије, открили смо збирку до сада непознатих акваре-

Дом Народне скупштине, сценографија са вишражима

ла арх. Н. Краснова која се чува у овој нашој културној институцији. Реч је о 84 цртежа који су представљали ауторски предлог за израду нацрта појединих комада намештаја и светилки.

Драгоцену документацију откривена је и у породичним заоставштинама. Архитекта Мирослав Денић, син арх. Јездимира Денића који је био надзорни инжењер током извођења радова на скупштинском здању, сачувао је и уступио нам на коришћење читав низ очевих фотографија насталих током и по окончању грађења.

Од особеног значаја је девет акварела Н. Краснова, који заслужују посебан коментар. Сачувани су у поседу арх. Сретена-Бате Ђорђевића, чији је очух Петар Станковић заједно са Душаном Ђорђевићем (власници предузећа »Инград«), изводио завршне радове на скупштинском здању током 1935–1936. године. Један од ових акварела, који приказује централни део Скупштине са јарболом, означен је посветом аутора: »Пери Станкови-

ћу за успомену Н. Краснов, 8.7.1937.« Осталих осам акварела, рађено је 1939. године, пред ауторову смрт, и представљају детаље ентеријера најзначајнијих простора Дома Народне скупштине: велике скупштинске сале, једне од сала за седнице одбора, затим хола – сале за разговоре, кабинета председника Скупштине и председника Владе, дипломатског салона, клуба посланика, као и главног степеништа. Својим укупним изгледом они одсликавају стање после изведених радова. Међутим, на њима се запажају и извесна, најчешће мања одступања, не само у односу на пројекат, већ и на некадашњи изглед ових простора. Тако на пример сасвим је имагинаран распоред намештаја у холу – сали за разговоре. То би се посебно могло рећи за посланички клуб, где је приказан један конференцијски сто са фотељама, за разлику од пројектованог и изведеног стања када је та просторија

била испуњена са мноштвом столова и преко 110 столица. Слично би се могло рећи и за салу скупштинског одбора, а мања одступања уочавају се код приказа кабинета председника Владе, као и у изгледу велике скупштинске дворане.

Уочена одступања не умањују изворну вредност ових ликовних докумената. Настали као резултат личне ауторове побуде да обележи успешно окончање својих пројектних замисли, ови акварели на неки начин одсликавају и неостварене тежње Н. Краснова. Можда бисмо тако могли да протумачимо уочене разлике у односу на пројектовано и остварено. Дајући себи уметничку слободу, он приказује улепшано неке од ентеријера, ослобођене сувишног мобилијара наметнутог функционалним потребама. Те његове визије су значајно сведочанство за будуће вредновање дела овог познатог архитекте.

SUMMARY: *Gordana Gordić, Marko Popović*

NATIONAL ASSEMBLY BUILDING

In the National library of Serbia in the department of special collections there are 84 colored drawings of the architect Nikola Krasnov, which depict the furniture in the National assembly.

Architect Sreten (Bata) Đordjević has in his possession nine original watercolors of the same author, which represent the interior of the building.